

Bruxelles, 4. prosinca 2024.
(OR. en)

16568/24

SAN 688

ISHOD POSTUPAKA

Od: Glavno tajništvo Vijeća

Za: Delegacije

Br. preth. dok.: 14697/24

Predmet: Zaključci Vijeća o poboljšanju darivanja i presađivanja organa

Za delegacije se u Prilogu nalaze Zaključci Vijeća o poboljšanju darivanja i presađivanja organa koje je Vijeće EPSCO (zdravstvo) odobrilo na sastanku 3. prosinca 2024.

Zaključci Vijeća o poboljšanju darivanja i presađivanja organa

Uvod

Praksa darivanja ljudskih organa radi presađivanja znatno je unaprijedila zdravstvenu skrb u Europskoj uniji jer nudi rješenje za liječenje pacijenata u krajnjoj fazi zatajenja organa, čime se znatno poboljšavaju njihova kvaliteta života i zdravstveni ishodi, a u slučaju bolesti bubrega u krajnjoj fazi riječ je o troškovno učinkovitoj alternativni drugim načinima liječenja. Konkretno, zajedničkim naporima Unije, posebno u okviru zakonodavnog okvira i Akcijskog plana za darivanje i transplantaciju organa (2009. – 2015.)¹, poboljšani su uvjeti darivanja i presađivanja organa, što je dovelo do većih stopa darivanja i presađivanja organa te poboljšanja kvalitete i sigurnosti organa za kliničku uporabu. Usprkos tim postignućima potražnja za presađivanjem organa i dalje raste, potaknuta neprestanim opterećenjem izazvanim naprednim nezaraznim bolestima i starenjem stanovništva. Zbog takvog stanja prijeko su potrebni stalni i pojačani naponi u području darivanja i presađivanja organa u svim državama članicama. Ne dovodeći u pitanje odgovornosti država članica u pogledu definiranja njihovih zdravstvenih politika te organizacije i pružanja zdravstvenih usluga i zdravstvene skrbi, darivanje organa preminulih i živih darivatelja dobrovoljno je i neplaćeno te bi se trebalo temeljiti na načelu altruizma darivatelja. Dobrovoljno i neplaćeno darivanje doprinosi poštovanju ljudskog dostojanstva i zaštiti najranjivijih osoba u društvu. Također doprinosi visokim standardima sigurnosti, a time i zaštiti zdravlja ljudi, te povećava povjerenje javnosti u sustave darivanja.

¹ *Communication from the Commission – Action Plan on Organ Donation and Transplantation (2009. – 2015.): Strengthened Cooperation between Member States* (Komunikacija Komisije – Akcijski plan za darivanje i transplantaciju organa (2009. – 2015.): Ojačana suradnja među državama članicama) {COM(2008) 818 final} {SEC(2008) 2956} {SEC(2008) 2957} (COM/2008/0819 final).

VIJEĆE EUROPSKE UNIJE

PODSJEĆA DA

1. Na temelju članka 168. Ugovora o funkcioniranju Europske unije (UFEU) u utvrđivanju i provedbi svih politika i aktivnosti Unije treba osigurati visok stupanj zaštite zdravlja ljudi i Unija treba poticati suradnju među državama članicama u području javnog zdravstva i, prema potrebi, pružati potporu njihovu djelovanju.
2. Direktivom 2010/45/EU Europskog parlamenta i Vijeća od 7. srpnja 2010. o standardima kvalitete i sigurnosti ljudskih organa namijenjenih transplantaciji² utvrđuju se pravila za osiguravanje standarda kvalitete i sigurnosti ljudskih organa namijenjenih transplantaciji u ljudsko tijelo kako bi se osigurala visoka razina zaštite zdravlja ljudi.
3. Vijeće Europske unije naglasilo je važnost poduzimanja mjera u pogledu darivanja i presađivanja organa kada je 2007.³ i 2012.⁴ odobrilo zaključke Vijeća o darivanju i presađivanju organa.

² SL L 207, 6.8.2010., str. 14.

³ https://ec.europa.eu/health/ph_threats/human_substance/documents/organs_council15332_en.pdf

⁴ SL C 396, 21.12.2012., str. 12.

4. Europska komisija donijela je 2007. Komunikaciju o darivanju i transplantaciji organa⁵, kao i akcijski plan EU-a za darivanje i transplantaciju organa za razdoblje 2009. – 2015.⁶ Osim toga, Komisija je od 2010. pokrenula niz zajedničkih aktivnosti i projekata u području darivanja i presađivanja organa⁷.
5. Europska uprava za kakvoću lijekova i zdravstvenu skrb (EDQM) Vijeća Europe uvelike je doprinijela tom području osiguravanjem temeljnih prava i poštovanja ljudskog tijela, pružanjem referentnog okvira za zakonodavstvo i stručne prakse, olakšavanjem razmjene znanja među zemljama i institucijama, praćenjem aktivnosti radi transparentnosti i međunarodnog utvrđivanja referentnih vrijednosti te razvojem standarda kvalitete i sigurnosti periodičnim objavljivanjem vodiča za kvalitetu i sigurnost organa za presađivanje.

⁵ *Communication from the Commission to the European Parliament and the Council on organ donation and transplantation: policy actions at EU level* (Komunikacija Komisije Europskom parlamentu i Vijeću naslovljena „Darivanje i transplantacija organa: mjere politike na razini EU-a”) (2007.): {SEC(2007) 704} {SEC(2007) 705} (COM/2007/0275 final).

U Komunikaciji se kao glavni prioriteti ističu suradnja među državama članicama, trgovina organima i nestašica organa.

⁶ *Communication from the Commission – Action Plan on Organ Donation and Transplantation (2009. – 2015.): Strengthened Cooperation between Member States* (Komunikacija Komisije – Akcijski plan za darivanje i transplantaciju organa (2009. – 2015.): Ojačana suradnja među državama članicama) {COM(2008) 818 final} {SEC(2008) 2956} {SEC(2008) 2957} (COM/2008/0819 final).

Akcijskim planom utvrđuju se mjere za povećanje dostupnosti organa i poboljšanje učinkovitosti, dostupnosti, kvalitete i sigurnosti sustavâ presađivanja.

⁷ Zajednička akcija o uzajamnim razmjenama darivanja i presađivanja organa: poboljšanje i razvoj programa darivanja i presađivanja organa preminulih osoba – MODE (2010. – 2012.).

Zajednička akcija za postizanje sveobuhvatne koordinacije u darivanju organa diljem Europske unije – ACCORD (2012. – 2015.): nastojanje da se uspostavi model za nadnacionalnu razmjenu podataka za darivanje organa i provedbu praktične suradnje među državama članicama EU-a.

Zajednička akcija za olakšavanje razmjene organa doniranih u državama članicama EU-a – FOEDUS (2013. – 2016.): stvaranje platforme za upravljanje prekograničnom razmjenom organa (usp. točku 2.1. Komunikacije Komisije o transplantaciji).

EDITH (2017. – 2020.) – projekt usmjeren na različite prakse darivanja i presađivanja organa;

BRAVEST (2022. – 2024.) – projekt za poboljšanje pristupa presađivanju i ishoda primatelja presadaka.

6. U Madridskoj rezoluciji o darivanju i presađivanju organa iz 2011., koja je rezultat trećeg globalnog savjetovanja Svjetske zdravstvene organizacije (SZO) o darivanju i presađivanju organa, proglašena je „nacionalna odgovornost za ispunjavanje potreba pacijenata, vođena načelima SZO-a”, a vlade i zdravstveni djelatnici pozvani su da teže samodostatnosti u presađivanju i maksimalno povećaju dostupnost organa za presađivanje, pri čemu se prednost daje darivanju organa preminulih darivatelja⁸.
7. Cilj akcijskog plana EU-a za darivanje i transplantaciju organa za razdoblje 2009. – 2015. bio je jačanje suradnje među državama članicama kako bi se odgovorilo na ključno pitanje nestašice organa te poboljšala kvaliteta i sigurnost organa za presađivanje. U planu je navedeno deset prioriternih djelovanja u okviru triju glavnih izazova: povećanje dostupnosti organa, povećanje učinkovitosti i pristupačnosti sustavâ presađivanja te poboljšanje kvalitete i sigurnosti. Ključne mjere uključivale su imenovanje koordinatora za presađivanje u bolnicama, promicanje programâ za poboljšanje kvalitete i poticanje razmjene primjera dobre prakse. U inicijativi je naglašena i važnost komunikacije unutar obitelji darivatelja kako bi se povećala stopa darivanja organa i potaknula mobilnost pacijenata i darivatelja u državama članicama radi osiguravanja bolje raspodjele organa.
8. Uredbom (EU) 2021/522 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. ožujka 2021. o uspostavi Programa djelovanja Unije u području zdravlja (program „EU za zdravlje”) za razdoblje 2021. – 2027.⁹ nastoji se poboljšati i poticati zdravlje u Uniji kako bi se smanjilo opterećenje izazvano zaraznim i nezaraznim bolestima, podupiranjem promidžbe zdravlja i prevencije bolesti, smanjenjem zdravstvenih nejednakosti, poticanjem zdravog načina života i promicanjem pristupa zdravstvenoj skrbi.

⁸ Madridska rezolucija o darivanju i presađivanju organa: nacionalne odgovornosti za ispunjavanje potreba pacijenata, vođene načelima SZO-a. (2011.) Presađivanje; 91, Dodatak 11, S29- S31.
<https://doi.org/10.1097/01.tp.0000399131.74618.a5>.

⁹ Uredba (EU) 2021/522 Europskog parlamenta i Vijeća od 24. ožujka 2021. o uspostavi Programa djelovanja Unije u području zdravlja (program „EU za zdravlje”) za razdoblje 2021. – 2027. i stavljanju izvan snage Uredbe (EU) br. 282/2014 (SL L 107, 26.3.2021., str. 1.).

9. Rezolucijom 77.4 Svjetske zdravstvene skupštine naslovljenom „Povećanje dostupnosti, etičkog pristupa i nadzora nad presađivanjem ljudskih stanica, tkiva i organa”¹⁰, donesenom u svibnju 2024., potiče se države članice da integriraju aktivnosti darivanja, presađivanja i praćenja presađivanja u zdravstvene sustave na način da se darivanje organa preminulih osoba smatra rutinskom opcijom na kraju života i da se presađivanje uključi u kontinuirano liječenje pacijenata, da se razvije maksimalni terapijski potencijal darivanja organa preminulih osoba i zaštiti živog darivatelja, da se poduzmu mjere za poboljšanje pristupa transplantacijskom liječenju, poboljša nadzor nad praksama i promiču inovacije u tom području. U njoj se tajništvo SZO-a poziva da podupre države članice, među ostalim, razvojem globalne strategije za presađivanje, koja bi trebala biti predstavljena na Svjetskoj zdravstvenoj skupštini 2026.
10. U izjavi iz Santandera „Prema globalnoj konvergenciji u transplantaciji: dostatnost, transparentnost i nadzor”¹¹ navode se preporuke na visokoj razini usmjerene na poboljšanje skrbi o pacijentima, postizanje napretka prema dostatnosti presađivanja, osiguravanje transparentnosti i nadzora nad praksama te jačanje sprečavanja trgovine ljudima radi uklanjanja organa i drugih tvari ljudskog podrijetla.

¹⁰ https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA77/A77_R4-en.pdf

¹¹ https://esot.org/wp-content/uploads/2023/11/SantanderStatement_FINALVERSION.pdf

SMATRA DA

11. Presađivanje organa znatno poboljšava preživljavanje i kvalitetu života pacijenata te je ključan postupak u upravljanju javnim zdravljem i društveno-gospodarskim opterećenjima izazvanim zatajenjima organa u EU-u. Za to su potrebni trajni naponi za poboljšanje sustava darivanja i presađivanja organa u državama članicama uz istodobnu zaštitu i osiguravanje dobrog funkcioniranja postojećih struktura i suradnje.
12. Okruženje obilježeno suradnjom uspostavljeno unutar EU-a, među ostalim putem zakonodavnog okvira i akcijskog plana EU-a za darivanje i transplantaciju organa za razdoblje 2009. – 2015., imalo je ključnu ulogu u unaprjeđenju usluga presađivanja, što je vidljivo iz znatnog povećanja broja darivatelja organa i broja presađivanja tijekom i nakon razdoblja provedbe akcijskog plana.
13. Povećanja uočena u presađivanju različitih organa tijekom trajanja akcijskog plana EU-a za razdoblje 2009. – 2015., uključujući povećanje broja presađivanja bubrega i jetre za 16 %, povećanje broja presađivanja srca za 10 %, povećanje broja presađivanja gušterače za 7 % i znatno povećanje broja presađivanja pluća za 41 %, naglašavaju uspjeh inicijativa EU-a u poboljšanju aktivnosti presađivanja u cilju povećanja preživljavanja pacijenata¹².

¹² Europska komisija: Izvršna agencija za potrošače, zdravlje, poljoprivredu i hranu, Schoten, S., Coppen, R., Wiegers, T., Bouwman, R. i Friele, R. (2017.). *Study on the uptake and impact of the EU Action Plan on Organ Donation and Transplantation in the EU Member States - FACTOR Study* (Studija o prihvaćanju i učinku akcijskog plana EU-a za darivanje i transplantaciju organa u državama članicama EU-a – studija FACTOR). Ured za publikacije. <https://data.europa.eu/doi/10.2818/24713>

14. Usprkos postignućima akcijskog plana EU-a i dalje postoje izazovi, uključujući stalne poteškoće zemalja u suočavanju sa sve većom potražnjom za presađivanjem organa, uglavnom zbog opterećenja izazvanog nezaraznim bolestima, u kontekstu demografskih promjena i sve veće učestalosti čimbenika rizika, varijabilnosti u pristupu liječenju presađivanjem u državama članicama ili potrebe za jačanjem otpornosti sustava presađivanja, kao što se pokazalo tijekom pandemije bolesti COVID-19¹³.
15. Uspjeh nekih država članica u povećanju darivanja organa ne dovodi uvijek do povećanja broja pacijenata koji prime presađak organa u tim državama članicama, stoga bi suradnja unutar EU-a mogla biti ključna za poboljšanje situacije.
16. Nekoliko je ključnih područja na koja se potrebno dodatno usredotočiti, među ostalim: poboljšanje prekograničnog darivanja i razmjene organa, poticanje razmjene među kolegama radi poboljšanja rezultata u bolnicama, razmjena najnovijih znanstvenih spoznaja, razvoj sporazuma i inicijativa na razini EU-a za izvrsnost u presađivanju i poboljšanje prikupljanja i dijeljenja podataka o ishodima nakon presađivanja, uz očuvanje i osiguravanje dobrog funkcioniranja postojećih struktura i suradnje.

¹³ Eurotransplant. (2023.). Godišnje izvješće za 2023.

https://www.eurotransplant.org/wp-content/uploads/2024/06/ETP_AR2023_LowRes.pdf

17. Pandemija bolesti COVID-19 istaknula je različite razine otpornosti i ranjivosti među državama članicama, uz znatno smanjenje od 17 % od 2019. do 2020. kada je riječ o darivanju organa preminulih darivatelja¹⁴, čime je naglašena hitna potreba za boljom pripravnosću zdravstvenog sustava i potporom aktivnostima darivanja organa tijekom svjetskih zdravstvenih kriza.
18. Na temelju nedavne situacije kada je 50 000 osoba čekalo presađivanje u EU-u krajem 2023.¹⁵, uz ključnu životnu važnost dostupnosti organa za mnoge pacijente, posebno u slučaju vitalnih organa kao što su jetra, srce i pluća, ističe se hitna potreba za povećanjem stopa darivanja organa i poboljšanjem sustava presađivanja kako bi se spasilo više života.
19. Pesađivanje omogućuje liječenje koje spašava živote i poboljšava kvalitetu života pacijentima u krajnjem stadiju zatajenja organa te ujedno može biti troškovno učinkovito rješenje u usporedbi s drugim načinima liječenja kao što je dugoročna dijaliza, čime se znatno smanjuju troškovi zdravstvene skrbi i doprinosi gospodarskoj otpornosti zdravstvenih sustava u EU-u.
20. Učinak presađivanja na okoliš znatno je manji od učinka drugih vrsta liječenja, posebno u kontekstu dijalize i zatajenja bubrega, čime se naglašavaju šire društvene koristi jačanja napora u pogledu presađivanja.
21. SZO se zalaže za samodostatnost u presađivanju kao ključne sastavnice suočavanja sa zdravstvenim izazovima koje predstavljaju nezarazne bolesti i naglašava važnost maksimalnog povećanja terapijskog potencijala darivanja organa preminulih osoba uz napore za sprečavanje nezaraznih bolesti i njihova napredovanja.

¹⁴ *Organ donation during the COVID-19 pandemic* (Darivanje organa tijekom pandemije bolesti COVID-19), Ahmed, Ola *et al.* American Journal of Transplantation, svezak 20., izdanje 11., 3081 – 3088
<https://www.amjtransplant.org/article/S1600-6135%2822%2921554-8/fulltext>

¹⁵ Europska uprava za kakvoću lijekova i zdravstvenu skrb Vijeća Europe (EDQM). *Newsletter transplant: international figures on donation and transplantation 2024* (Bilten o transplantaciji: međunarodni podaci o darivanju i presađivanju za 2024.). ISSN: 2171-4118 / NIPO: 691-15-002-5
<https://freepub.edqm.eu/publications/PUBSD-87/detail>

22. Deklaracija iz Istanbula o trgovini organima i transplantacijskom turizmu, donesena 2008.¹⁶ i ažurirana 2018.¹⁷, daje etičke smjernice stručnjacima i oblikovateljima politika te ih snažno potiče da maksimalno povećaju i ravnopravno dijele koristi od presađivanja u skladu s objektivnim, nediskriminirajućim, vanjski opravdanim i transparentnim pravilima temeljenima na kliničkim kriterijima i etičkim normama.
23. U Komunikaciji Komisije (2007.) istaknuta je veza između oskudice organa i fenomena trgovine organima (točka 7.), dok je Izvršni odbor SZO-a u svojoj Rezoluciji 154/7 (2024.) naveo da je „nedovoljan pristup transplantacijskom liječenju jedan od temeljnih uzroka trgovine organima”. Konvencija Vijeća Europe protiv trgovine ljudskim organima¹⁸ (koja je donesena u ožujku 2015. i stupila na snagu u ožujku 2018.) također se bavi pitanjem međusobne povezanosti nestašice organa i trgovine ljudskim organima. Nadalje, Direktivom 2011/36/EU o sprečavanju i suzbijanju trgovanja ljudima i zaštiti njegovih žrtava utvrđuju se kaznene sankcije za trgovanje ljudima u svrhu odstranjivanja organa.
24. Inovativne prakse i tehnološki napredak u očuvanju i presađivanju organa nude obećavajuće mogućnosti za širenje baze darivatelja, poboljšanje ishoda presađivanja i suočavanje s ograničenjima trenutačnih načina liječenja, čime se ističe potreba za kontinuiranim ulaganjem u istraživanje i razvoj u tom području.
25. Stalna potreba za presađivanjem naglašava važnost stvaranja poticajnog pravnog, etičkog i operativnog okvira kojim se potiče darivanje organa od preminulih i živih darivatelja, poboljšava učinkovitost i pristupačnost sustava presađivanja i osigurava kvaliteta i sigurnost praksi presađivanja diljem EU-a.

¹⁶ *Declaration of Istanbul on organ trafficking and transplant tourism. Transplantation 2008* (Deklaracija iz Istanbula o trgovini organima i transplantacijskom turizmu. Transplantacija 2008.); 86(8):1013-8. doi: 10.1097/TP.0b013e318185ffc9.

¹⁷ *Declaration of Istanbul on Organ Trafficking and Transplant Tourism (2018 Edition). Transplantation 2019* (Deklaracija iz Istanbula o trgovini organima i transplantacijskom turizmu (izdanje 2018.). Transplantacija 2019.);103(2): 218-219. doi: 10.1097/TP.0000000000002540.

¹⁸ <https://rm.coe.int/16806dca3a>

POZIVA DRŽAVE ČLANICE DA:

26. RAZVIJU i POBOLJŠAJU institucijske, pravne i etičke okvire kako bi se olakšalo darivanje i presađivanje organa, u skladu s postojećim zakonodavstvom i smjernicama Unije, među ostalim uklanjanjem financijskih i infrastrukturnih prepreka, provedbom zakonodavstva temeljenog na različitim rješenjima koja su odabrale države članice te jačanjem napora u borbi protiv trgovine organima i trgovine ljudima u svrhu odstranjivanja organa;
27. PODUZMU MJERE ZA RAZVOJ maksimalnog terapijskog potencijala darivanja organa preminulih darivatelja uključivanjem odgovarajućih inicijativa koje uključuju sve dionike te stvaranjem i jačanjem mreža koordinatora darivatelja kako bi se podržala proaktivna identifikacija mogućih darivatelja organa i odgovarajuće ostvarivanje mogućnosti darivanja organa preminulih osoba¹⁹;
28. OJAČAJU ulogu koordinatora darivatelja i drugih stručnjaka u bolnicama, uključujući hitnu skrb, intenzivnu skrb i neurologiju, koji sudjeluju u identifikaciji i njezi pacijenata koji su mogući darivatelji organa razvojem dobro strukturirane i funkcionalne suradnje između inicijativa odjela intenzivne skrbi²⁰ i organizacija za koordinaciju darivatelja kako bi se povećao broj identificiranih mogućih darivatelja i optimizirali rezultati u postupku darivanja;

¹⁹ Vijeće Europe. *Resolution CM/Res(2015)11 on establishing harmonised national living donor registries with a view to facilitating international data sharing* (Rezolucija CM/Res(2015)11 o uspostavi usklađenih nacionalnih registara živih darivatelja radi olakšavanja međunarodne razmjene podataka) <https://search.coe.int/cm?i=09000016805c2a78>.

²⁰ Vijeće Europe. *Resolution CM/Res(2015)10 on the role and training of critical care professionals in deceased donation* (Rezolucija CM/Res(2015)10 o ulozi i osposobljavanju stručnjaka za intenzivnu skrb u području darivanja organa preminulih osoba) <https://search.coe.int/cm?i=09000016805c2b4a>.

29. OMOGUĆE obrazovanje i osposobljavanje zdravstvenih djelatnika i nove protokole liječenja kako bi se optimizirali učinkovitost i trajanje postupka darivanja i prikladnost organa darivatelja;
30. POTIČU, prema potrebi i u skladu s nacionalnim zakonodavstvom, razvoj programa za darivanje nakon cirkulacijske smrti (DCD)²¹ kako bi se većem broju pacijenata ponudila mogućnost darivanja organa nakon smrti i povećala dostupnost organa za presađivanje;
31. OPTIMIZIRAJU programe darivanja organa živih darivatelja u cijelom lancu darivanja, na primjer osiguravanjem cjeloživotnog praćenja i zaštitom živih darivatelja organa iz medicinske i psihosocijalne perspektive, pružanjem sustavnih informacija o mogućnosti darivanja organa živih darivatelja na transparentan i sveobuhvatan način i prevladavanjem tehničkih prepreka darivanju organa živih darivatelja (npr. biološka nekompatibilnost), osiguravanjem da se takva darivanja provode samo u granicama primjenjivih zakona, postupaka i standarda te da ne dovode do financijskog gubitka za darivatelja te poticanjem veće namjere za darivanje putem odgovarajućih postupaka pridobivanja i pružanja informacija, uključujući poštovanje načela dobrovoljnog i neplaćenog darivanja;
32. OJAČAJU sporazume o prekograničnoj suradnji u području darivanja i presađivanja organa unutar EU-a, uz istodobno priznavanje i poštovanje postojećih mehanizama/inicijativa za suradnju koji dobro funkcioniraju (npr. Eurotransplant, Scandiatransplant, South Alliance for Transplant (savez južnih zemalja za transplantaciju), platforma FOEDUS i bilateralni sporazumi među državama članicama), među ostalim putem potpunog oslobađanja potencijala sustava perfuzije organa kako bi se osiguralo dulje vrijeme prijevoza i optimizirala upotreba ograničenog broja dostupnih organa te putem promicanja međunarodne razmjene podataka o kliničkim ishodima radi procjene i poboljšanja ishoda;

²¹ Vijeće Europe. *Recommendation CM/Rec(2022)3 of the Committee of Ministers to member States on the development and optimisation of programmes for the donation of organs after the circulatory determination of death* (Preporuka CM/Rec(2022)3 Odbora ministara državama članicama o razvoju i optimizaciji programa za darivanje organa nakon cirkulacijske smrti) <https://rm.coe.int/0900001680a5a3e7>.

33. POTIČU sveobuhvatne programe obrazovanja i osposobljavanja zdravstvenih djelatnika u području darivanja i prikupljanja organa, među ostalim uključivanjem osnovnih informacija o darivanju i presađivanju u preddiplomske studijske programe, podupiranjem sudjelovanja u akreditiranim programima osposobljavanja i uspostavom trajnog osposobljavanja za timove uključene u identifikaciju darivatelja, izvješćivanje, upravljanje, pristup obiteljima darivatelja i uzimanje organa;
34. POTIČU javno educiranje prilagođeno dobi i konkretnim potrebama svake publike, podizanje svijesti o darivanju i presađivanju organa putem školskog obrazovanja te angažmana medija, uključujući nastojanja da se dopre do izoliranih skupina koje zahtijevaju drugačiji pristup, i transparentnost u postupcima darivanja organa živih i preminulih darivatelja kako bi se povećalo povjerenje javnosti;
35. POBOLJŠAJU perioperacijsku i postoperacijsku skrb i educiranje pacijenata za žive darivatelje i primatelje presadaka putem multidisciplinarnih medicinskih stručnih timova i organizacija pacijenata kako bi se spriječio gubitak organa uz osiguravanje multidisciplinarnog pristupa usmjerenog na pacijenta te kako bi se poboljšao oporavak i osigurao informirani pristanak i razumijevanje mogućnosti liječenja za pacijente;
36. RAZMOTRE osiguravanje financijskih sredstava za programe i istraživanja koji se odnose na darivanje i presađivanje organa, uključujući tehničku potporu EU-a u pogledu infrastrukture, obrazovanja, osposobljavanja, digitalizacije i istraživanja, kao i politike za nadoknadu troškova bolnicama za upravljanje darivateljima, uzimanje organa i podatke o praćenju darivatelja;
37. OMOGUĆE razmjenu zdravstvenih djelatnika među državama članicama radi razgovora o tehničkom i operativnom znanju o različitim programima darivanja i presađivanja;

38. UKLONE nejednakosti koje se odnose na darivanje i presađivanje organa razvojem nacionalnih strategija i mjera za potporu prijavljivanju na liste čekanja za presađivanje, preispitivanjem lista čekanja i kriterija za dodjelu, skraćivanjem duljeg čekanja za pacijente kao što su vrlo osjetljivi i pedijatrijski kandidati te razvojem komunikacijskih programa i obrazovnih inicijativa prilagođenih različitim zajednicama;
39. PODUPIRU prekogranično presađivanje organa iskorištavanjem postojeće i buduće digitalne zdravstvene infrastrukture kako bi se poboljšala primarna uporaba standardizirane elektroničke zdravstvene evidencije i omogućio neometan pristup podacima o pacijentima u skladu s relevantnim zakonodavstvom o zaštiti podataka;
40. POBOLJŠAJU istraživačke kapacitete i unaprijede sekundarnu uporabu podataka kojima se podupire utvrđivanje referentnih vrijednosti i razmjena podataka među nacionalnim tijelima i imenovanim neovisnim europskim organizacijama, u skladu s relevantnim zakonodavstvom o zaštiti podataka, kako bi se osiguralo pravilno evidentiranje i analiza ishoda presađivanja te potaknule razmjena i konsolidacija anonimiziranih podataka među bolnicama i primjena pokazatelja ishoda prema navodima pacijenta (PROMs) u okviru istraživačkih projekata za procjenu kvalitete života i dobrobiti pacijenata i živih darivatelja i prije i nakon presađivanja;
41. ZAJEDNO RADE na poboljšanju prijavljivanja pacijenata u krajnjem stadiju zatajenja organa u sustave lista čekanja za presađivanje kako bi se omogućio jednak pristup pacijentima kojima je potrebno životno važno presađivanje organa.

POZIVA EUROPSKU KOMISIJU DA:

42. AŽURIRA akcijski plan EU-a za darivanje i transplantaciju organa na temelju već ostvarenih postignuća i uvida stečenih provedbom postojećeg akcijskog plana, uzimajući u obzir pravne, etičke i organizacijske razlike, preduvjete i razlike među državama članicama kada je riječ o dostupnim resursima te uzimajući u obzir važnost djelovanja u području promicanja zdravlja i prevencije nezaraznih bolesti u smanjivanju potražnje za presađivanjem organa. Cilj akcijskog plana trebao bi biti:
- (a) istaknuti pristup odozdo prema gore kako bi se postavili jasni i učinkoviti ciljevi koji uključuju stručnjake, administratore, političare i širu javnost;
 - (b) jačati uzajamno učenje i razmjenu znanja te podupirati zemlje koje se suočavaju sa sličnim izazovima putem zajedničkih sastanaka nadležnih tijela i šireg angažmana dionika radi razmjene primjera najbolje prakse i inovacija u darivanju i presađivanju organa, osobito uključujući inovacije kojima se poboljšavaju postupci uzimanja, očuvanja i dodjele organa, čime se smanjuje isključivanje i odbijanje darivatelja i organa darivatelja;
 - (c) poboljšati međusektorsku suradnju utvrđivanjem mogućnosti za učenje iz srodnih područja kao što su tkiva i stanice kako bi se obogatila baza znanja i prakse u sektoru darivanja i presađivanja organa;
 - (d) podupirati razvoj sustava darivanja isticanjem i ispunjavanjem potreba zemalja s manje razvijenim sustavima kako bi se osigurao pravedan napredak diljem EU-a;
 - (e) usredotočiti se na provedbu i održivost, osiguravanjem dugoročnog učinka putem trajnog ulaganja u informatičku infrastrukturu i trajne predanosti svih uključenih strana;

- (f) istražiti nova područja za uključivanje u akcijski plan, kao što su proširenje darivanja nakon cirkulacijske smrti za one zemlje koje odluče slijediti taj pristup, poboljšanje okvira za darivanje organa živih darivatelja i podupiranje država članica u poboljšanju komunikacijskih strategija za podizanje javne svijesti i educiranje u vezi s darivanjem organa;
- (g) promicati stručno obrazovanje i osposobljavanje kako bi se poboljšala kvaliteta programa osposobljavanja u cijelom EU-u iskorištavanjem potencijala europskog pristupa mikrokvalifikacijama²² te poticanjem suradnje i razmjene primjera dobre prakse među zdravstvenim djelatnicima u području darivanja i presađivanja organa;
- (h) podupirati visoka učilišta i ustanove za SOO²³ u njihovoj ulozi pružatelja cjeloživotnog učenja, među ostalim putem mikrokvalifikacija i prijenosa rezultata istraživanja u obrazovanje i osposobljavanje;
- (i) baviti se pitanjima jednakosti, raznolikosti i uključenosti, među ostalim razmjenom iskustava povezanih sa skrbi putem prilagođenih informativnih kampanja za informiranje manjinskih i ranjivih skupina i novih darivatelja te tako da se osigura da usluge presađivanja organa djelotvorno koriste svim segmentima društva;
- (j) poboljšati kvalitetu i kliničke ishode razvojem zajedničkih smjernica za ocjenjivanje, reviziju i utvrđivanje referentnih vrijednosti za uspješnost bolnica te primjenom biovigilancije kako bi se poboljšala sigurnost i kvaliteta u presađivanju organa;
- (k) poboljšati integraciju darivanja organa u skrb na kraju života, uz poštovanje ciljeva obnove primarnog zdravlja i davanje prednosti palijativnoj skrbi na kraju života, uzimajući pritom u obzir potencijal za darivanje organa;

²² Preporuka Vijeća od 16. lipnja 2022. o europskom pristupu mikrokvalifikacijama za cjeloživotno učenje i zapošljivost 2022/C 243/02 (SL C 243, 27.6.2022., str. 10.).

²³ Strukovno obrazovanje i osposobljavanje.

- (l) optimizirati učinkovitost i financiranje presađivanja razmjenom znanja o optimizaciji lanca darivanja, rješavanjem razlika u financiranju i dokazivanjem troškovne učinkovitosti programâ presađivanja kako bi se poduprla nacionalna ulaganja u sustave presađivanja;
 - (m) proširiti mogućnosti istraživanja u područjima kao što su ishodi nakon presađivanja, optimizacija darivatelja, očuvanje organa i nove terapijske tehnologije kako bi se kontinuirano poboljšavalo područje darivanja i presađivanja organa;
43. PODUPIRE razvoj preporuka i smjernica Europske uprave za kakvoću lijekova i zdravstvenu skrb (EDQM), koje pomažu državama članicama u poboljšanju njihovih institucionalnih i političkih okvira za darivanje i presađivanje organa. Izradom tih smjernica trebalo bi potaknuti uključivanje raznolike skupine dionika s ciljem uspostave poticajnih i djelotvornih okruženja za prakse darivanja i presađivanja organa.

POZIVA DRŽAVE ČLANICE I EUROPSKU KOMISIJU DA:

44. POTIČU i PODUPIRU prekograničnu suradnju među državama članicama u aktivnostima darivanja i presađivanja organa. To prema potrebi uključuje uspostavu dobrovoljne platforme za suradnju ili poboljšanje razmjene među nacionalnim nadležnim tijelima, olakšavanje suradnje, uspostave i rast usluga presađivanja organa, programa razmjene organa i programa nepodudarnosti te razmjenu primjera najbolje prakse za povećanje učinkovitosti i učinka usluga presađivanja;
45. DALJE RAZVIJAJU nacionalne kontaktne točke i središnje sustave izvješćivanja kako bi se prikupljale i širile ključne informacije za pravne odgovore i odgovore politike, uz poštovanje ljudskih prava i temeljnih sloboda pojedinaca u kontekstu Opće uredbe o zaštiti podataka. Naponi bi trebali biti usmjereni na povećanje transparentnosti u darivanju i presađivanju organa, posebno za aktivnosti koje izlaze iz nacionalnih granica, posebno uzimajući u obzir trgovinu ljudskim organima u svjetlu Konvencije Vijeća Europe o trgovini ljudskim organima²⁴, jačanjem i poboljšanjem postojećih mehanizama izvješćivanja u skladu s relevantnim zakonodavstvom o zaštiti podataka te, prema potrebi, u suradnji s EDQM-om;
46. PODUPIRU razvoj i provedbu, unutar postojećeg zakonodavnog okvira, međunarodnih sustava za prikupljanje i razmjenu zdravstvenih podataka koji bi državama članicama omogućili ispunjavanje relevantnih zadaća od javnog interesa u području javnog zdravlja, kao što je osiguravanje donošenja usklađenih, pravednih i transparentnih visokih standarda kvalitete i sigurnosti u darivanju i presađivanju organa.

²⁴ <https://rm.coe.int/16806dca3a>